

Määritelmät

PELIKÄSITYS

Pelikäsityksellä tarkoitetaan:

- maalivahdin kykyä tehdä oikeita ratkaisuja vastustajan maalintekotilanteissa
- kykyä tehdä oikeita ratkaisuja puolustus ja -hyökkäyspelissä pelitilanteen mukaisen yhteistyön kannalta.
- Yleisesti maalivahdin käsitystä oikeista toimintamalleista, oikeiden liikkeiden / -asioiden tekemistä oikeaan aikaan oikeassa paikassa eri pelitilanteissa.
- Kykyä nähdä peliä ja lukea sitä ennakoiden

Pelikäsitys termit;

- pelitilannetavoitteiden ymmärtäminen
- pelitilanteiden lukeminen
- pelitilanteeseen reagoiminen ja ratkaisunteko pelitilanteen kannalta edullisesti.

PELITILANNETAVOITTEIDEN YMMÄRTÄMINEN

Maalivahti ymmärtää ja tietää

- pelitilannetavoitteet eri maalintekotilanteissa.
- kuinka hän eri maalintekotilanteet yhteistyössä pelaajien kanssa pyrkii pelaamaan.
- yhteistyön periaatteet hyökkäys ja – puolustuspelissä.
- oikea-aikaisen sijoittumisen ja liikkumisen merkityksen eri pelitilanteissa.
- pelaajien ja kiekon liikkeen, suunnan ja vauhdin havaitsemisen merkityksen.
- että maalivahdilla, pelaajilla ja valmentajilla on yhteisymmärrys maalivahtipelin tavoitteista ja keinoista niiden saavuttamiseksi.

PELITILANTEIDEN LUKEMINEN

Pelin lukeminen on tulevan tilanteen ennakkointia (ei aavistamista) sitä kautta reagoida oikein syntyvään pelitilanteeseen.

Maalivahti tulkitsee ja lukee

- MSSÄ KIEKKO ON?
- MIKÄ PELITILANNE NYT ON?
- MIKÄ MAALINATEKOTILANNE ON TAI ON TULOSSA
- Kiekon ja pelaajien, paikan, liikesuunnan ja vauhdin suhteessa pelikenttään
- Vastustajan kiekollisen ja vaarallisten kiekottomien pelaajien sijainnin

RATKAISUN TEKÖ ja REAGOINTI

Pelitilanteen kannalta

- Tarkoituksenmukainen - ja edullinen ratkaisu
- Tarkka ja oikea-aikainen suoritus
- Sopivan pelitaidon valinta (tekniikka)
- oikea sijoittuminen ja ajoitus
- Kiekko ja - torjuntakontrolli.

KIEKKO KONTROLLI tarkoittaa kiekon hallintaa. Kuinka hyvin maalivahti torjuu jäälaukaukset haluamaansa suuntaan (yleensä kulmiin) ja kuinka hyvin hän ottaa matalat – ja korkeat laukaukset haltuun tai torjuu esim. kilvellä kiekon omille pelaajille pelattavaksi. Kiekkokontrollilla tarkoitetaan myös rebound –ja irtokiekkojen hallintaa.

TORJUNTA KONTROLLI tarkoittaa torjuntaa tai mailapeliä edeltävää liikkumista, sijoittumista ja pelinlukemista. Torjuntaa ja sitä mitä maalivahti tekee torjunnan jälkeen; pitää kiekon hallussaan, torjuu rebound laukaisun, pelaa kiekon omille pelaajille jne. Kysymys on siis pelaamisen jatkumosta ja etenkin kyvystä pelata mahdolliset kakkoskiekot.

VALMISTAUTUMINEN >TORJUNTA>MITÄ TORJUNNAN JÄLKEEN?

PELIKÄSITYS EDELLYTTÄÄ

- MUISTAMISTA
- YMMÄRTÄMISTÄ
- SOVELTAMISTA
- ARVIOIMISTA
- LUOVUUTTA

5.3 PELIKÄSITYKSESTÄ JA SEN OPETTAMISESTA

Maalivahdin pelikäsitys on se kokemuksellinen ja teoreettinen tieto johon hänen pelaamisensa perustuu. Koko uransa aikana maalivahti kerää itselleen tietoa pelaamisestaan jääkiekkomaalivahtina. Tätä tietämistä maalivahti kartuttaa kokemuksiansa kautta (peli/harjoitus) valmentajalta saamiensa ohjeiden ja palautteen kautta sekä katselemalla muiden pelaamista.

Tähän tietoon kuuluu käsitys siitä kuinka maalivahti eri maalintekotilanteet pyrkii pelaamaan ja kuinka maalivahti toimii yhteistyössä pelaajien kanssa hyökkäys ja – puolustuspelissä.

Kyky tehdä oikeita ratkaisuja, oikeaan aikaan oikeassa paikassa tarkoittaa sitä että maalivahti on jokaisessa pelitilanteessa sijoittunut kiekkoon ja tilanteeseen nähden oikein ja pystyy torjumaan kiekon tai pelaamaan kiekkoa mailalla tai jollakin tavalla estämään vastustajan maalinteon.

Maalivahdin hyvä pelikäsitys näkyy pelissä maalivahdin oikeana sijoittumisena sekä kykynä tunnistaa ja pelata oikein syntynyt maalintekotilanne.

Maalintekotilanteet jaotellaan seuraavasti:

- Tavalliset laukaukset (pienestä kulmasta ja keskisektorista)
- Laukaus pystisyötöstä
- Laukaus poikkisyötöstä
- Kulmalta nousut
- Punnerrus maalille
- Maski laukaus
- Ohjaukset
- Rebound kiekot
- Läpiajot
- Irtokiekot

(Sitä kuinka maalivahti pelaa ja ratkaisee nämä maalintekotilanteet voidaan myös kutsua yksilötaktiikaksi).

Maalivahdin on tärkeää erottaa syntykö maalintekotilanne suorastahyökkäyksestä vai päätytelin kautta. Tämä vaikuttaa maalivahdin liikkumisen ajoitukseen, torjuntaa edeltävään liikkumiseen ja mahdollisen jälkitilanteen pelaamiseen. Esim. laukaus poikkisyötöstä päätytelin kautta: laukausta useimmiten edeltää pystisyöttö jolloin maalivahti aloittaa tilanteen pelaamisen tolpasti. Laukaus poikkisyötöstä suoran hyökkäyksen kautta: Maalivahti on useimmiten vastassa kaaren korkeudella ja laukausta poikkisyötöstä useimmiten edeltää kiekon kuljetus.

Näiden tilanteiden pelaamiseen maalivahti tarvitsee lajitteknikat ja taidot, fyysiset ominaisuudet, käsityksen ja ymmärryksen siitä kuinka pelitilanne tulisi pelata ja kyvyn lukea peliä. Lisäksi maalivahdilla on oltava tieto niistä yhteistyönperiaatteista joiden avulla maalivahti yhteistyössä kenttäpelaajien kanssa puolustuspelitilanteet pelaa. Myös yhteistyön periaatteet on oltava selvillä niissä pelitilanteissa joissa maalivahti on osallisena pelinavaamiseen, pelinjakamiseen sekä ränni ja – päätytelin pelaamiseen.

Maalivahtipelin kannalta tärkeitä puolustuspelitilanteita ovat:

- Tasa- ja ylivoima hyökkäykset (1-1, 2-1, 2-2, 3-2, 3-1, 3-3...5-5 jne.)
- Alivoimapeli (4-5, 3-5, 4-6 jne.)
- Lähitilanteet
  - Punnerrus maalin eteen
  - Rebound tilanteet
  - Maskitilanteet
- Irtokiekot
- Maalivahdin vastaanotot

(Sitä kuinka maalivahti yhteistyössä kenttäpelaajien kanssa ratkaisee ja pelaa em. tilanteet voidaan myös kutsua joukkue taktiikaksi)

Kaikissa näissä yhteistyötilanteissa maalivahdilla on oltava valmius pelata esim. laukaus poikkisyötöstä 2-1 tilanteesta omalla harjoittelemallaan tavalla. Kun tähän maalivahdin pelaamiseen lisätään sovittu pelitapa; kuinka puolustaja sijoittuu, liikkuu, peittääkö syötön vai laukauksen, on kysymyksessä pelitilanteen ”kokonaisvaltainen” pelaaminen yhteistyössä pelaajien kanssa.

Pelikäsityksen oppiminen ja opettaminen on jatkuvasti läsnä pelaamisessa ja harjoittelussa. Valmennuksen tärkeimpiä tehtäviä on saada maalivahti ymmärtämään oikea-aikaisen sijoittumisen ja liikkumisen merkitys. Lisäksi valmentajan on selvitettävä kuinka eri pelitilanteet on pyrittävä pelaamaan ja kuinka yhteistyö pelaajien välillä toimii. Se että maalivahti oppii ymmärtämään nämä asiat ja ymmärtää niiden merkityksen on valmennusprosessin ensisijaisia tehtäviä. Maalivahdin tiedettävä ja ymmärrettävä kaikkiin pelitilanteisiin liittyvät yhteistyömallit ja tavoitteet. Tarkoituksena on että maalivahti pelaa maalinteko ja – yhteistyötilanteet johdonmukaisesti, harjoiteltuja malleja ja opetettuja periaatteita käyttäen. Kun maalivahti hallitsee kaikkien edellä mainittujen pelitilanteiden pelaamisen se antaa myös pohjan reagoida nopeasti ja luovasti nopeasti muuttuviin

tilanteisiin. Pelikäsityksen opettamisen kannalta on tärkeää perustella ja selvittää miksi mitään tekniikkaa tai pelitilannetta harjoitellaan. Harjoittelun on aina jollakin perustelulla tavalla liityttävä peliin

Maalivahtivalmentajan suurin haaste on määrätietoisesti auttaa maalivahtia kehittämään lajitekniikoita – ja taitoja ja huomioida eri ikäkausina tapahtuvan opetuksen vaatimukset. Päivittäisen harjoittelun on oltava mielekästä, haasteellista ja rohkaisevaa. Jokaisen valmentajan on toteutettava harjoittelu ja opettaminen siten että maalivahti kehittyi ja nauttii pelaamisestaan ja harjoittelusta.

LASTEN URHEILU

Pelikäsityksen kehittäminen lastenurheilussa perustuu monipuoliseen pelaamiseen. Mitä monipuolisemmin lapsi pelaa eri pelejä eri pelipaikoilla sitä paremmin hän oppii peliä. Tärkeintä on nauttia ja innostua pelistä ja löytää itsestään peli ja pelaamisen ilo. Maalivahtipelissä tärkeintä lajitekniikoiden (luistelu, liikkumistekniikat ja perustorjunnat) lisäksi on oppia sijoittumisen ideologia. Aloitteleville maalivahdeille on tärkeää opettaa ja perustella mitä sijoittuminen on ja miten se vaikuttaa pelaamiseen. Onnistuneen sijoittumisen kautta syntyy automaattisesti myös onnistuneita torjuntia ja tämä innostaa nuorta maalivahtia liikkumaan ja sijoittumaan oikein pelin aikana. Näin maalivahti myös oppii luistelu - ja liikkumistekniikoiden merkityksen pelaamisessaan. Viimeistään D juniori ikäisenä on myös aloitettava eri maalintekotilanteiden pelaamisen harjoittelu, harjoittelun painopisteen kuitenkin ollessa edelleen lajitekniikoissa ja etenkin sijoittumisessa.

Valmentajan suurin haaste on kehittää, keksiä harjoitteita joissa on tarpeeksi haastetta ja onnistumisia sekä samalla rytmittää harjoituksen eri osiot niin että lasten keskittyminen säilyy. Oli kyseessä sitten joukkueharjoitukset tai maalivahtien omat erikoisjääät. Myös vanhempien maalivahtien suoritusten tarkkailu valmentajan kanssa on hyvä tapa oppia sijoittumista ja pelaamista.

Pelikäsityksen opettamisen kannalta on kuitenkin muistettava että noin alle kahdeksanvuotias maalivahti oppii pääsääntöisesti mallioppimisen kautta. Noin yhdeksän – kymmenen ikäisenä nuori maalivahti vasta oppii tilan ja ajan suhteita sekä alkaa ymmärtää havaitsemiensa asioiden, esineiden suhteita ja loogisia prosesseja. Loogiset prosessit ovat vielä kuitenkin rajoitettuja ja lapsi kykenee soveltamaan logiikan sääntöjä vain konkreettisiin tapahtumiin.

Noin yksitoistavuotiaasta neljäntoista ikävuoteen asti nuori maalivahti oppii myös abstrakteja kokonaisuuksia ja näiden yhteyden todelliseen tilanteeseen. Hän on vähemmän riippuvainen konkreettisten asioiden havaitsemisesta ja huomiokyky ei välttämättä rajoitu vain välittömään tilanteeseen vaan hän pystyy yhdistämään aikaisempia kokemuksia ja osaa valita oikean ratkaisun pelitilanteen ratkaisemiseksi. Aiemmin oppimiensa mallien pohjalta maalivahti oppii yhdistelemään malleja uusiksi toimintamalleiksi, joiden avulla hän voi pelata pelitilanteissa luovasti ja yksilöllisesti. Kun ”oma pelaaminen” helpottuu jää entistä enemmän aikaa seurata mitä kentällä tapahtuu. Tämä taas mahdollistaa ennakoinnin ja entistä paremman ja nopeamman reagoinnin pelitilanteisiin.

NUORTEN URHEILU (huipulle tähtäävä urheilu)

Tämä on vaihe (C-junioreista A-junioreihin) jolloin maalivahdin on lopullisesti opittava ”peli”, tämä tarkoittaa pelin opiskelua teoriassa ja harjoituksissa sekä oman osaamisen mittaamista peleissä. Tarvitaan teoreettinen tieto, maalivahdin on opeteltava pelaamaan eri maalintekotilanteet, opeteltava yhteistyön periaatteet, selvitettävä pelitilannetavoitteet ja löydettävä vastaukset kysymyksiin:

- kuinka pyrin eri maalintekotilanteet pelaamaan?
- mitä lajitekniikoita siinä tarvitsen?
- kuinka ajoitan liikkumiseni?
- kuinka eri tilanteissa sijoitun?
- mitä minun tulee pelistä lukea?
- miten minun tulee harjoitella?
- kuinka olen onnistunut pelaamaan maalintekotilanteet peleissä?
- mitä ominaisuuksia minun tulee kehittää voidakseni pelata ko. tilanteet paremmin?
- mitkä ovat maalivahti/pelaaja yhteistyön periaatteet ja tavoitteet?
- Kuinka yhteistyö pelaajien kanssa sujuu?
- Mitkä ovat eri pelitilannetavoitteet?
- Miten keskityn sekä valmistaudun harjoituksiin ja peleihin?

Näiden kysymysten vastausten kautta viiden – kuuden vuoden aikana maalivahti luo itselleen oman pelitapansa ja peli-identiteetin mikä perustana on erinomainen pelikäsiyys. Tämä vaatii lukuisia harjoituskertoja, tuhansittain toistoja, paljon onnistumisia ja myös epäonnistumisia. Kysymyksessä on jatkuva prosessi jonka alussa opetellun teorian perusteella harjoitellaan ja pelataan. Tämä harjoittelu ja pelaaminen, saatu palaute sekä maalivahdin vartalossa tapahtunut oppiminen tuottaa taas lisää tietoa pelaamisesta joka vaikuttaa harjoitteluun ja sitä kautta taas pelaamiseen jne. Tämän prosessin lopputuloksena aivokuoressa on toimintamalli jokaiseen maalintekotilanteeseen ja pelissä saavutetaan parhaimmillaan ”flow” tila jolloin maalivahti ei enää rationaalisesti pelin aikana mieti pelaamistaan. Kaikki sijoittuminen, pelinlukeminen ja ratkaisunkeko on automaattista.

AIKUISTEN URHEILU (HUIPPU-URHEILU)

Tultaessa tähän vaiheeseen on maalivahdin pelikäsiyksen, pelinymmärtämisen, pelinlukemisen ja ratkaisun tekemisen oltava valmiit. Kysymys on lähinnä pelikäsiyksen soveltamisesta huippu-urheiluun ja tuloksen tekemiseen (mestis, liiga, muut ammattilaisliigat ja maajoukkue) Pelaaminen etenkin pelinlukeminen on saatava vastaamaan huippu-urheilun vaatimuksia. Tärkeintä on että maalivahti oppii oman joukkueensa pelitavan ja joukkuekohtaisesti maalivahti / kenttäpelaaja yhteistyön tavoitteet. Tärkeintä on oppia oikeanlainen harjoittelu ja keskittyminen jonka tuloksena maalivahti pystyy pelaamaan pelikäsiyksensä perusteella taitojensa edellyttämällä tasolla kovassa painetilanteessa. Kysymyksessä on prosessi joka ei tavallaan koskaan valmistu, maalivahti voi aina parantaa pelaamistaan. Huippusuoritus ja sen parantaminen on kuitenkin kaikkien osatekijöiden; lajitekniikoiden, lajitaitojen, pelikäsiyksen, henkisten ominaisuuksien, fyysisten ominaisuuksien ja kokemuksen summa. Maalivahdin ja maalivahtivalmentajan on tiedettävä missä kullakin maalivahdilla on omat vahvuutensa ja kehitysalueensa sekä suunniteltava harjoittelua sen mukaan.

